

Wijktempel

Anne Ketelaar

Je ziet de stad
Je ziet de lucht
Je ziet het museum
Je ziet jezelf
Je ziet de kunst

Al in 1918 schrijft de Amerikaanse museumvernieuwer Benjamin Ives Gilman in zijn Museum Ideals of Purpose and Method, dat het moderne museum een plek voor ontspanning moet zijn en dat een parkachtige setting daarom zijn meest vanzelfsprekende situering is. Volgens dit beginsel heeft het kunstmuseum Den Haag de juiste omgeving, maar beleef je dit ook daadwerkelijk als je het museum bezoekt? Als je het museum betreedt ontsnap je uit het hedendaagse leven en kom je pas weer in aanraking met de buitenwereld, en dus ook met de natuur en de stad, als je het museum via dezelfde route weer verlaat. Benno Tempel, museumdirecteur, zou graag willen dat het museum een sterkere connectie aangaat met de omgeving en de stad.

Daarnaast is de aandacht van de architectuur voor het optimaal exposeren van de kunst een van de uitgangspunten van Berlage en van Gelder die niet vergeten kan worden. De hedendaagse kunst heeft echter ook andere, nieuwe vormen aangenomen dan de kunst waarvoor het museum toen der tijd ontworpen is. Namelijk die van digitale, interactieve kunst en (grote) installaties. Het museum is toe aan een uitbreiding. Niet alleen om meer ruimte te hebben voor de steeds groter wordende collectie, maar ook om de flexibele expositieruimtes waar behoefte aan is te realiseren.

Sinds 29 mei 1985 behoort het museumgebouw van Berlage officieel tot de museumcollectie. Tijdens een bezoek aan het huidige kunstmuseum beleef je dit museumstuk voornamelijk van binnen en vraag ik mij af hoeveel bezoekers de buitenkant van het gebouw en de aangelegde tuin ook rustig bezoeken. Door de uitbreiding van het museum wordt dit geactiveerd. De museum entree blijft gelijk aan hoe het is,

maar vanaf de begane grond kun je nu nog verder dalen de museumuitbreiding in. Dit is gelokaliseerd aan de noordzijde van het museum, daar waar de tuin vrijwel leeg is en een oude muur deels het terrein afkaderd. Deze muur krijgt ook een rol in de uitbreiding, net als de gevel van het kunstmuseum en de natuurlijke omgeving zoals al eerder genoemd.

De uitbereiding bestaat uit een sequentie van zalen met in beginsel een afmeting van 11 bij 22 meter en 5,5 meter hoog, dit is terug te leiden naar de baksteenmaat van waaruit Berlage ook heeft ontworpen en tegelijkertijd de juiste maat voor het optimaal beleven van hedendaagse kunst. De zalen bevinden zich grotendeels onder het maaiveld, omdat dit de beleving van de omgeving kan accentueren zonder het volledig aan te tasten.

Het thema zien en gezien worden, komt tot uitdrukking door het toevoegen van kijkopeningen in het plafond van de museumzaal en dus ook in de museumtuin. In mei 2022 heb ik een reis gemaakt naar Finland en veel projecten die ik daar bezocht heb, van onder andere Alvar Aalto en JKMM architects, gebruiken dit om de omgeving in te kaderen en te accentueren. Dwalend door de uitbreiding heb je zicht op de schilderkunst, de installatie of het beeldscherm en op specifiek uitgekozen punten trekt het je oog naar de oude muur, de natuur of het museumgebouw zelf. Tegelijkertijd zorgt dit voor een natuurlijke lichtinval, het kunstmuseum zal altijd een daglichtmuseum blijven. Mocht het voor de tijdelijke expositie nodig zijn dan kunnen de dakramen afgesloten worden en kan de ruimte volledig donker of van kunstmatig licht voorzien worden.

Na een aantal zalen stijgt je naar begane grond niveau en zal je daar in een openbare ruimte terecht komen. Vanuit hier heb je uitzicht op het Zorgvlietpark en de stedenbouwkundig net aangelegde route voor langzaam verkeer (maatschappelijke as). Dit moment is er om je te realiseren dat je niet hoeft te denken aan alle drukte, maar nu in een ontspannen omgeving bent. Het is een moment van reflectie. De

ruimte is ingericht om te ontmoeten, te studeren of te genieten van een kop koffie met een uitzicht op de bosrijke omgeving, het museumgebouw en een aantal installaties in de tuin. Hierbij kun je denken aan het cortenstalen sculptuur van Donald Judd dat op dit moment al in de tuin staat en je gericht laat kijken door de verticale openingen die de sculptuur heeft. En een buitenpaviljoen zoals Fun House for the Children of Sint-Jansplein (1997) van Dan Graham dat ook goed aansluit bij het concept van de museumuitbreiding. Dan Graham is vooral bekend doordat hij werkt met glanzende spiegelende glasplaten. Hierin ziet de bezoeker zichzelf in de omgeving gereflecteerd. Hierdoor word je je bewust van je omgeving en jouw rol daarin en je kan jezelf waarnemen zoals jijzelf geobserveerd kan worden door anderen. Door het materiaalgebruik wordt waarneming gekoppeld aan (moderne) architectuur en dat is ook wat Berlage en van Gelder bedoelen met de aandacht van de architectuur voor het optimaal exposeren/ beleven van de kunst.

Nadat je weer even in aanraking bent geweest met het hedendaagse leven kun je al kijkend naar de gevel van Berlage met een grote trap naar beneden om de museale zalen sequentie te volgen. De laatste zaal sluit weer aan op een bestaand trappenhuis. De route zou je ook andersom kunnen beleven, dus ook het dwalen door het museum blijft gelijk aan het idee van Berlage.

Dat het kunstmuseum een laagdrempelig instituut blijft in dienst van de gemeenschap en de kunst is voor dhr. Tempel ontzettend belangrijk. Dit wordt met de realisatie van deze uitbreiding alleen maar gemotiveerd. De buurt heeft een ruimte om elkaar te ontmoeten, de studenten hebben aan deze kant van Den Haag een inspirerende en rustige studieplek en de hedendaagse kunst kan optimaal beleefd worden doordat de nieuwe zalen op maat gemaakt kunnen worden voor de te tentoonstellen kunst.

